

AGRESSIONS AL PATRIMONI CULTURAL XATIVÍ

Tres-cents anys després de l'incendi de Xàtiva a mans de les tropes borbòniques, la destrucció de la ciutat no cessa. Les agressions al patrimoni històric de Xàtiva experimenten, els últims anys, un increment desconegut des de feia dècades. Possiblement, no es produïen atacs tan sistemàtics a la supervivència o a la integritat dels elements artístics i arquitectònics de la ciutat des de l'època del franquisme.

Degradació del centre històric i de les seues eixamples

Ara mateix, la trama urbana del centre històric xativí i l'aspecte de les seues eixamples corren el perill de quedar greument alterats. S'han enderrocat o pensen enderrocar-se, sense raons de pes que ho justifiquen, nombroses peces del patrimoni construït: l'Almàssera d'Oli del carrer Argenteria (al solar de la qual s'està desenvolupant el PAI Palasiet), un grup de cases al carrer Portal de Santa Tecla (que donaven un perfil característic a l'indret), una casa situada a la confluència del carrer i la plaça Portal de Cocentaina amb el carrer Siurana (la façana de la qual era un dels elements distintius de l'entrada oriental de la ciutat), una casa al carrer Sant Cristòfol, dues cases a la plaça de Sant Pere, la vella plaça de bous de Demetrio Ribes, el molí Serrampeda...

La Papelera de San Jorge

Algunes de les peces que s'esfumen formaven part del valuós patrimoni industrial instal·lat a Xàtiva des de les darreries del segle XIX. Bé que bona part d'aquest patrimoni ja havia desaparegut a mitjan segle XX, en dècades posteriors han continuat perdent-se peces ben interessants. Ara li ha tocat el torn a la *Papelera de San Jorge*. Els elements que conserva l'antiga fàbrica de Gregorio Molina tenen un enorme valor arquitectònic, arqueològic i etnològic. Complexos fabrils semblants s'habiliten per tot Europa com a contenidors culturals o com a nous pols d'activitat econòmica. A casa nostra en tenim alguns exemples. Algunes antigues colònies tèxtils de Catalunya són avui museus visitables que conserven bona part dels seus elements: els generadors de força motriu, els telers, les cases dels treballadors, l'església, l'escola, la biblioteca, el teatre, l'economat... Tenim, d'altra banda, les velles instal·lacions siderúrgiques de Sagunt, que també han esdevingut un contenidor cultural. Sembla, però, que la sort de la *Papelera de San Jorge* ja està decidida.

El monestir de Santa Clara

Han passat gairebé sis anys des que, el 2001, les clarisses de Xàtiva abandonaren l'antic monestir del carrer Montcada, emportant-se una part substancial del patrimoni històric i artístic que albergava l'edifici. En un primer moment, les instàncies municipals mostraren llur disposició a adquirir l'immoble per a convertir-lo en un museu. L'Associació d'Amics de la Costera recolzà aquests plans i s'adreçà a l'alcalde oferint-se a col·laborar en la recuperació de les peces sostretes i dipositades al convent franciscà de Canals.

Per maig del 2002, la Junta Directiva s'adreçà també al president del Consell Valencià de Cultura, interessant-se per l'estat en què es trobava l'expedient relatiu a la declaració de Bé d'Interès Cultural del conjunt monàstic. Es demanava a l'organisme consultiu un pronunciament favorable a la possible adquisició institucional del monestir, que hauria de destinar-se a usos culturals, i el retorn dels béns mobles tretts d'ell de forma il·lícita.

La declaració de BIC arribà el 2003. Els béns mobles del monestir, però, continuaren sense ser reintegrats a les seues dependències, en flagrant contravençió a l'article 38, apartat b), de la Llei de Patrimoni Cultural Valencià: «Es preservarà la integritat de l'immoble i no s'autoritzarà la separació de cap de les parts essencials ni dels elements que li són consubstancials. Els béns mobles vinculats com pertinences o accessoris a un immoble declarat d'interès cultural no podran ser separats de l'immoble a què pertanyen, excepte en benefici de la pròpia protecció i de la difusió pública, i sempre amb autorització de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Reglamentàriament es determinaran les condicions d'aquests trasllats que asseguruen el compliment dels fins que els justifiquen».

El temor que aquests béns no tornen mai a la ciutat s'ha vist confirmat per les

darreres notícies publicades als mitjans de comunicació: el convent de les clarisses està a punt de ser adquirit per l'empresa de Saragossa Ortiz Dieste SA. Per bé que aquestes notícies són encara confuses, sembla que el convent esdevindrà un establiment hostaler dedicat a l'allotjament i a la restauració (amb bar, salons d'àpats...). Com que els futurs propietaris no tenen previst de fer cap excepció amb l'aprofitament íntegre dels espais, l'església del convent també formarà part de les instal·lacions hostaleres (sembla que només s'hi permetrà l'entrada de la Mare de Déu de la Seu la diada del cinc d'agost). Si finalment es confirma tot açò, les possibilitats d'accés al conjunt monàstic quedaran molt restringides.

Aquesta operació de compra comptava, en principi, amb el beneplàcit de les autoritats municipals, oblidades d'allò que havien promès en 2001. Fa pocs dies, però, els partits de l'oposició exigiren la convocatòria d'un ple municipal per a estudiar la qüestió. Sembla que, durant la celebració d'aquest ple, el govern municipal, empès per la pressió política i ciutadana, deixà una porta oberta a l'exercici dels drets de tempteig i retracte que permet la legislació vigent. Certament no hi ha res en contra que un BIC passe a mans privades, però, potser, el domini públic n'assegura millor la conservació, l'ús digne i el règim de visites.

En qualsevol cas (hom no pot oblidar que edificis de titularitat pública, coma ara la casa nadiua del taquígraf Martí, es troben en estat de total abandonament), cal exigir el manteniment adequat del monestir i l'aplicació exacta de la legislació vigent en matèria de patrimoni cultural: no s'haurien de permetre intervencions que alteren els elements històrics que encara conserva (l'església, les cel·les, el refectori); s'haurien de reintegrar les peces artístiques sostretes l'any 2001; i caldria, per fi, possibilitar la contemplació del conjunt (dependències i obres d'art), establint l'horari de visites que calga. Qüestions que, a hores d'ara, no estan assegurades.

Les muralles de llevant

Finalment, la darrera baga d'aquesta cadena de despropòsits arriba de la mà de les muralles de llevant. Presumiblement, l'Ajuntament ha iniciat unes obres d'endrecament de la senda que discorre des de les torrasses situades al final del carrer Carners fins a l'ermita de Sant Josep sense comptar amb el vist-i-plau de la Direcció General de Patrimoni. Hom ignora si pensaven fer l'excavació arqueològica preceptiva (tal com s'exigeix als particulars que fan obres al nucli històric) en arribar a les immediacions de l'ermita. El tram ja enllestit ha provocat un enorme impacte paisatgístic (ja n'hi havia un precedent a l'ermita del Puig), a causa del formigó utilitzat i de l'amplària que se li ha donat. Aquesta amplària afavorirà el trànsit de vehicles de motor que agreujaran el deteriorament de l'indret (cal recordar que el tram de muralles medievals pròxim a l'ermita s'assenta sobre elements d'època romana). La Federació d'Associacions de Veïns ha encetat una campanya de recollida de firmes per a protestar per les obres i exigir-ne la paralització. L'Associació d'Amics de la Costera s'adhereix a la campanya i anima els seus associats i associades perquè participen als actes convocats i manifesten el seu rebuig a l'actuació irresponsable del govern municipal.

Falta de rigor i pressions especulatives

L'absència de rigor en la gestió i les pressions de l'especulació afecten molt negativament el patrimoni històric i artístic de la nostra ciutat. Es destinen inversions multimilionàries a obres innecessàries i merament decoratives i es desatenen elements d'un enorme valor, com ara el convent de Santa Clara. Pel que es veu, als gestors municipals els és absolutament indiferent la supervivència del patrimoni arqueològic industrial de la ciutat (per bé que les instal·lacions fabrils creades abans de la dècada dels cinquanta haurien d'estar protegides). De més a més, certes actuacions en matèria urbanística tenen unes repercussions molt negatives per a la ciutat: accentuen el despoblament dels barris històrics, produeixen greus desequilibris en la distribució dels serveis i dels equipaments públics, i agreugen els problemes de mobilitat. Enfront de tot açò, l'Associació d'Amics de la Costera eleva la més enèrgica protesta.